

1. Поняття, склад і структура основних засобів підприємства

Я хочу знати:

1. Які активи підприємства відносяться до основних засобів.
2. Чим основні засоби відрізняються від оборотних.
3. Від чого залежить структура основних засобів і на що вона впливає.
4. Якою є класифікація основних засобів для цілей бухгалтерського обліку.
5. Як класифікуються основні засоби для цілей податкового обліку.

Нормативна база

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби»

**Положення (стандарт)
бухгалтерського обліку 7 «Основні
засоби»**

Податковий кодекс

МСБО 36 «Зменшення корисності активів»

Положення (стандарт)
бухгалтерського обліку 28
«Зменшення корисності активів»

МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»

Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому

Баланс ПАТ “Оболонь” за 2013		
Актив		на початок року, тис. грн.
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи		15858
Незавершені капітальні інвестиції		142490
Основні засоби		1 906 459
Інвестиційна нерухомість		
Довгострокові біологічні активи		2459
Довгострокові фінансові інвестиції		57028
Довгострокова дебіторська заборгованість		178
Відстрочені податкові активи		2221
Гудвіл		0
Усього за розділом I		2 136 407
II. Оборотні активи		
Усього за розділом II		1 459 325
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		
Баланс		3 595 732

- **Основні засоби** – це вартісна форма існування засобів праці, які тривалий час, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми, багаторазово приймають участь в процесі виробництва, поступово спрацьовуються і частинами (у вигляді амортизаційних відрахувань) переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції.
- Основні засоби – це довгострокові активи, якими підприємство володіє порівняно довго з метою продовження та здійснення своєї діяльності, а не для перепродажу.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за наступними групами:

- Земельні ділянки
- Капітальні витрати на покращання земель (іригація, осушення, збагачення та інші поліпшення землі)
- Будівлі, споруди та передавальні пристрої
- Машини і устаткування
- Транспортні засоби
- Інструмент, прилади, інвентар (меблі)
- Тварини
- Багаторічні насадження
- Інші основні засоби

- Серед основних виробничих засобів виділяють активну і пасивну частини. До **активної частини** належать основні засоби, які безпосередньо діють на предмети праці або забезпечують регулювання засобів праці (наприклад, устаткування, інструмент, пристрої та прилади для вимірювання тощо). Основні елементи активної частини визначають величину виробничої потужності підприємства, технічний рівень виробництва та продуктивності праці.
- До **пасивної частини** відносяться основні засоби, які створюють умови для здійснення процесу виробництва і забезпечують його нормальне функціонування (наприклад, будівлі і споруди)
- **Структура основних засобів** – це співвідношення між вартістю окремих груп основних засобів та їх загальною вартістю, виражене у відсотках.

Таблиця 1. Склад і структура основних засобів підприємства

Елементи основних засобів	Вартість основних засобів, тис. грн.		Структура основних засобів, %	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Будівлі, споруди і передавальні пристрої	6863	7289	$6863 / 9902 \times 100 = 69,3$	$7289 / 10479 \times 100 = 69,6$
Машини та устаткування	2370	2345	23,9	22,4
Транспортні засоби	311	315	3,1	3,0
Інструменти, прилади, інвентар	272	380	2,8	3,6
Інші основні засоби	86	150	0,9	1,4
Всього	9902	10479	100,0	100,0

. Для цілей податкового обліку основні засоби поділяють на:

- виробничі
- невиробничі

До невиробничих належать основні засоби, які не приймають участь в господарській діяльності підприємства

Невиробничі основні засоби не амортизуються в податковому обліку.

2. МЕТОДИ ОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Я хочу знати:

1. Як сформувати вартість основних засобів підприємства.
2. Чим обумовлено існування різних видів вартості основних засобів і яку з них коли маю використовувати.
3. В яких випадках і з якою метою слід здійснювати переоцінку основних засобів.
4. Чи є об'єктивною (реальною) вартість основних засобів, вказана в балансі підприємства.
5. Як визначити вартість основних засобів, яку потрібно амортизувати.
6. Чому при формуванні вартості основних засобів бажано не помилятися. Які економічні та фінансові наслідки можливих помилок.

Види вартості основних засобів

Первісна (до переоцінки)

Залишкова (до переоцінки)

Відновна (переоцінена)

Залишкова відновна (переоцінена)

Ліквідаційна

Справедлива

Схема формування вартості основних засобів

	первісна	відновна
повна	Первісна (П В) 10 000 грн.	Відновна (П В × К), де К – коефіцієнт переоцінки <i>Через рік:</i> К = 1,1 ВВ через рік = 10 000 × 1,1 = 11 000 грн.
залишкова	Залишкова (П В - ΣА), де ΣА – сума амортизаційних відрахувань за фактичний термін експлуатації основних засобів <i>Через рік:</i> ΣА за рік = 1 000 грн. ЗВ через рік = 10 000 - 1 000 = 9 000 грн.	Залишкова відновна (П В - ΣА) × К <i>Через рік:</i> ЗВ через рік = 9 000 × 1,1 = 9 900 грн.

Підприємство може здійснювати переоцінку основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Правила переоцінки основних засобів

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості на індекс переоцінки.

! При здійсненні переоцінки для цілей бухгалтерського обліку індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

! При здійсненні переоцінки для цілей бухгалтерського обліку індекс переоцінки визначається шляхом зменшення індексу інфляції на десять відсоткових пункти

Таблиця 2. Середньорічні темпи інфляції в Україні в 1991-2006 рр.

Рік	Річний рівень інфляції, %	Рік	Річний рівень інфляції, %
1991	290	1999	19,2
1992	2000,5	2000	25,8
1993	10 155,0	2001	6,1
1994	401	2002	- 0,6
1995	181,7	2003	8,2
1996	39,7	2004	12,3
1997	10,1	2005	10,3
1998	20,0	2006	11,6

3. АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ. ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Я хочу знати:

1. З якою метою застосовується категорія амортизації.
2. Як визначити суму амортизаційних відрахувань. З якою метою здійснюється їх нарахування.
3. Які чинники слід враховувати при нарахуванні амортизації.
4. Чому різні об'єкти основних засобів амортизуються по-різному.
5. Які чинники є вирішальними при виборі системи і терміну амортизації.
6. На що впливає величина амортизаційних відрахувань.

А		Прибуток
	Поточні витрати на виробництво продукції	
Дохід від реалізації продукції		

Варіант

²

А		Прибуток
	Поточні витрати на виробництво продукції	
Дохід від реалізації продукції		

Варіант

²

А		Прибуток
	Поточні витрати на виробництво продукції	
Дохід від реалізації продукції		

Системи (методи) амортизації основних засобів, дозволені в Україні для використання в бухгалтерському обліку

1. Рівномірна

2. Системи прискореної амортизації

2.1. Система зменшення залишкової вартості.

2.2. Система прискореного зменшення залишкової вартості.

2.3. Кумулятивна.

3. Виробнича

$$A_p = \frac{ПВ - Л}{T}, \quad A_m = \frac{A_p}{12}$$

де A_p - річна сума амортизаційних відрахувань;

- $ПВ$ - первісна (або відновна) вартість об'єкта основних засобів;
- $Л$ - ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів;
- T - очікуваний термін корисного використання об'єкта основних засобів;
- $(ПВ - Л)$ - вартість, що амортизується;
- де A_m – місячна сума амортизаційних відрахувань.

Приклад 1

Первісна вартість об'єкта основних засобів 5000 грн. Очікуваний термін його корисного використання -5 років. Ліквідаційна вартість прогнозується на рівні 500 грн.

Розраховуємо вартість, що амортизується:

- $5000 - 500 = \mathbf{4500}$ грн.

Визначаємо річну суму амортизаційних відрахувань:

- $4500 : 5 = \mathbf{900}$ грн.

Обчислюємо місячну суму амортизаційних відрахувань:

- $900 : 12 = \mathbf{75}$ грн.

2.1. Система зменшення залишкової вартості

$$A_p = 3B \times N \quad N = 1 - \sqrt[T]{\frac{Л}{ПВ}} \quad A_M = \frac{A_p}{12}$$

- $3B$ – залишкова вартість об'єкта основних засобів на початок року;
- N – річна норма амортизаційних відрахувань, яка визначається підприємством самостійно

Приклад 2

Первісна вартість технологічного устаткування 12500 грн. Очікуваний термін корисного використання 7 років. Ліквідаційна вартість 1350 грн.

За умов застосування системи зменшення залишкової вартості визначити:

- Річну норму амортизаційних відрахувань;
- Річну суму амортизаційних відрахувань;
- Місячну суму амортизаційних відрахувань.

1. Визначаємо **річну норму** амортизаційних відрахувань:

$$1 - \sqrt[7]{1350 : 12500} = \mathbf{0,272}$$

2. Обчислюємо **річну суму** амортизаційних відрахувань:

а) на перший рік:

- $12500 \times 0,272 = \mathbf{3400}$ тис. грн.

б) на другий рік:

- $(12500 - 3400) \times 0,272 = \mathbf{2475}$ тис. грн.

3. Розраховуємо **місячну суму** амортизаційних відрахувань:

а) на перший рік:

- $3400 : 12 = \mathbf{283,3}$ грн.

б) на другий рік:

- $2475,2 : 12 = \mathbf{206,3}$ тис. грн.

2.2. Система прискореного зменшення залишкової вартості

$$A_p = 3B \times N \qquad N = \frac{1}{T} \times 2$$

$$A_m = \frac{A_p}{12}$$

Приклад 3

Первісна вартість об'єкта основних засобів 13000 грн. Очікуваний термін корисного використання 8 років.

За умов застосування системи прискореного зменшення залишкової вартості визначити:

- Річну норму амортизаційних відрахувань;
- Річну суму амортизаційних відрахувань;
- Місячну суму амортизаційних відрахувань.

1. Визначаємо **річну норму** амортизаційних відрахувань:

- $1 : 8 \times 2 = \mathbf{0,25}$

2. Обчислюємо **річну суму** амортизаційних відрахувань:

а) на перший рік:

- $13000 \times 0,25 = \mathbf{3250}$ тис. грн.

б) на другий рік:

- $(13000 - 3250) \times 0,25 = \mathbf{2438}$ тис. грн.

3. Розраховуємо **місячну суму** амортизаційних відрахувань:

а) на перший рік:

- $3250 : 12 = \mathbf{270,8}$ грн.

б) на другий рік:

- $2438 : 12 = \mathbf{203,2}$ тис. грн.

2.3. Кумулятивна

Первісна вартість комп'ютера 8000 грн. Очікуваний термін корисного використання 5 років. Ліквідаційна вартість 500 грн.

За умов застосування кумулятивної системи амортизації визначити:

- Річну суму амортизаційних відрахувань за перші два роки експлуатації;
- Місячну суму амортизаційних відрахувань.

1. Розраховуємо **суму кількості років корисного використання** комп'ютера:

- $1 + 2 + 3 + 4 + 5 = 15$

2. Обчислюємо значення **кумулятивного коефіцієнту** на кожний рік:

- а) для першого року: $5/15$;   б) для другого року: $4/15$;
- в) для третього року: $3/15$;   г) для четвертого року: $2/15$;
- д) для п'ятого року: $1/15$.

3. Визначаємо **річну суму** амортизаційних відрахувань:

а) за перший рік:

- $5/15 \times (8000 - 500) = \mathbf{2500}$ тис. грн.

б) за другий рік:

- $4/15 \times (8000 - 500) = \mathbf{2000}$ тис. грн.

4. Обчислюємо **місячну суму** амортизаційних відрахувань:

а) за перший рік:

- $2500/12 = 208,3$ тис. грн.

б) за другий рік:

- $2000/12 = 166,7$ тис. грн.

3. Виробнича

(система амортизації за обсягом виробництва, пропорційно до обсягу виробленої продукції)

$$A_m = Q \times C$$

$$C = \frac{ПВ - Л}{Q_{очік}}$$

- де **Q** - фактичний випуск продукції за місяць (квартал, рік);
- **C** - ставка виробничої амортизації, яка характеризує величину амортизаційних відрахувань, що припадає на одиницю продукції, і визначається підприємством самостійно за формулою:
- де $Q_{очік}$ – загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виготовити, використовуючи об'єкт основних засобів за весь термін його корисної експлуатації.

Приклад 4

Підприємство придбало технологічне устаткування (первісна вартість становить **51 тис. грн.**, ліквідаційна – **1 тис. грн.**) і очікує виготовити протягом всього терміну його використання **1 млн. т продукції**. Фактичний обсяг продукції підприємства за січень та лютий першого року експлуатації становили відповідно **20 тис. т** та **55 тис. т**.

За умов застосування **виробничої системи** амортизації визначити суми амортизаційних відрахувань за січень та лютий місяць першого року використання устаткування.

1. Розраховуємо **ставку** виробничої амортизації:

- $(51000 - 1000) : 1000000 = \mathbf{0,05}$ грн. на 1 т

2. Обчислюємо **суму амортизаційних відрахувань**:

а) **за січень** першого року експлуатації:

- $0,05 \times 20000 = \mathbf{1000}$ грн.

б) **за лютий** першого року експлуатації:

- $0,05 \times 55000 = \mathbf{2750}$ грн.

В бухгалтерському обліку амортизуються всі об'єкти основних засобів, крім земельних ділянок

- **Для цілей податкового обліку** з метою нарахування податкової амортизації основні засоби поділяють на виробничі і невиробничі. **Невиробничі** основні засоби в податковому обліку **не амортизуються**.
- **амортизація** – поступове віднесення **витрат** на придбання, виготовлення або поліпшення основних засобів, на зменшення скоригованого прибутку підприємства у межах норм амортизаційних відрахувань, встановлених податковим законодавством.
- **основні виробничі засоби** – це матеріальні цінності, що призначаються платником податку **для використання** в господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких перевищує 1000 грн.
- **Невиробничі основні засоби** - капітальні активи, які **не використовуються в господарській діяльності** підприємства. Серед невиробничих можуть бути основні засоби об'єктів охорони здоров'я, культури, освіти та інші, які перебувають на балансі підприємства.

Амортизаційні відрахування (за податковим обліком) - частина вартості основних засобів, на яку держава дозволяє щорічно, щоквартально) зменшувати об'єкт оподаткування

Амортизаційні відрахування**	Валові витрати		Податок на прибуток
		Прибуток для цілей оподаткування	
Валовий дохід			

4. ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ. ЛІЗИНГ ЯК ФОРМА ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Я хочу знати:

1. Сутність процесу відтворення та розуміти необхідність забезпечення його безперервності.
2. Які форми і шляхи відтворення можна рекомендувати підприємству.
3. Як оцінити інтенсивність процесу відтворення основних засобів.
4. За рахунок яких джерел можна фінансувати процес відтворення.
5. За яких умов і на яких засадах підприємства вдаються до застосування лізингових схем з метою забезпечення процесу відтворення основних засобів.

Необхідність постійного відтворення основних засобів зумовлена тим, що основні засоби в процесі тривалого функціонування можуть **фізично та морально спрацюватися** (зношуватися).

Фізичне спрацювання - втрата основними засобами своєї споживної вартості* внаслідок:

- а) використання в процесі виробництва;
- б) під впливом факторів навколишнього природного середовища.

*Споживна вартість основних засобів - спроможність основних засобів виробляти продукцію певної якості у заданій кількості.

Моральне спрацювання - втрата основними засобами своєї вартості внаслідок:

- а) підвищення продуктивності праці в галузях, які виробляють засоби праці (на ринку з'являється дешевше устаткування тощо);
- б) появи на ринку більш продуктивних засобів праці, що мають кращі техніко-економічні характеристики.

Показники, що характеризують стан основних засобів

- 1) ступінь спрацювання   2) ступінь придатності

$$C_c = \frac{\sum_{m} A}{ПВ} \times 100$$

$$C_n = \frac{ЗВ}{ПВ} \times 100$$

де $\sum A$ – сума амортизаційних відрахувань (сума зносу) за фактичний термін використання основних засобів;

m – фактичній термін використання основних засобів на момент оцінки їх стану;

$ПВ$ - первісна (відновна) вартість основних засобів на момент оцінки;

Таблиця . Фрагмент балансу підприємства на 31.12. 2006 р.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Основні засоби:		
залишкова вартість	2721,3	3157,8
первісна вартість	3238,4	3909,3
знос	517,1	751,5

$$C_c = \frac{\sum^m A}{ПВ} \times 100 = \frac{517,1}{3228,4} \times 100 = 16,0\%$$

$$C_n = \frac{ЗВ}{ПВ} \times 100 = \frac{2721,3}{3228,4} \times 100 = 84,0\%$$

Відтворення основних засобів – процес безперервного оновлення всієї сукупності основних засобів підприємства.

Період повного відтворення конкретного елемента основних засобів визначається часом, протягом якого засіб праці віджив свій вік і підлягає заміні іншим екземпляром того самого роду.

- **Види відтворення:**

- **Просте**

Має місце у випадку, коли обсяг введених в експлуатацію основних засобів ($OЗвв$) за певний період часу дорівнює обсягу вибулих з підприємства основних засобів ($OЗвиб$) за цей самий період.

$$OЗвв = OЗвиб$$

- **Розширене**

Ознакою розширеного відтворення є перевищення суми введених за певний період основних засобів над сумою вибулих за цей самий період.

$$OЗвв > OЗвиб$$

- **3. Звужене**

Має місце у випадку, коли вартість введених за певний період основних засобів менша за вартість вибулих за той самий період.

$$OЗвв < OЗвиб$$

- **Вводиться** в експлуатацію можуть основні засоби, які придбані шляхом купівлі за гроші, отримані в обмін на інші активи, отримані безкоштовно або як внесок до статутного капіталу .
- До основних операцій з **вибуття** основних засобів належать: продаж, ліквідація, безоплатна передача.

Для характеристики інтенсивності процесу відтворення

основних засобів застосовують наступні **показники**:

1) коефіцієнт введення

$$K_{вв} = \frac{OЗ_{вв}}{OЗ_{к.р.}}$$

2) коефіцієнт вибуття

$$K_{виб} = \frac{OЗ_{виб}}{OЗ_{н.р.}}$$

3) коефіцієнт приросту

$$K_{прир} = \frac{OЗ_{вв} - OЗ_{виб}}{OЗ_{н.р.}}$$

Таблиця . Основні засоби підприємства в 2005-2006 рр., тис. грн.

Показники	2005 р.	2006 р.
Первісна вартість на початок року	14104	15757,0
Надійшло у звітному році	2019	3241,0
Вибуло у звітному році	366	92,6
Первісна вартість на кінець року	15757	18905,0
Коефіцієнт введення	$2019/15757=0,13$	$3241/18905=0,17$
Коефіцієнт вибуття	$366/14104=0,03$	$92,6/15757=0,01$
Коефіцієнт приросту	$(2019-366)/14104=0,12$	$(3241-92,6)/15757=0,2$

Форми відтворення основних засобів

Просте
відтворення

Капітальний
ремонт

Модернізація

Заміна
спрацьованого
устаткування

Розширене
відтворення
відтворення

Технічне
переозброєння

Реконструкція

Розширення діючих
потужностей

Нове будівництво

Економічні джерела відтворення основних засобів

1. Власні фінансові ресурси підприємства:

- статутний капітал (є джерелом фінансування об'єктів основних засобів на момент створення підприємства; збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових внесків може бути використане в подальшій діяльності підприємства для фінансування процесів відтворення основних засобів);
- дохід підприємства від реалізації продукції в частці:
- а) амортизаційних відрахувань (за економічним призначенням є джерелом простого відтворення основних засобів);
- б) прибутку після оподаткування (чистого прибутку) (за економічним призначенням чистий прибуток є джерелом розширеного відтворення основних засобів);
- кошти від продажу власного майна (дохід від продажу об'єктів основних засобів, що не використовуються на даний момент в господарській діяльності за вирахуванням витрат на реалізацію і, можливо, податку на прибуток);
- кошти від надання майна в оренду.

2. Запозичені та залучені кошти:

- довгострокові банківські кредити;
- кошти від емісії та реалізації власних цінних паперів.

Проблемним є питання щодо джерел фінансування ремонтних робіт та технічного обслуговування основних засобів.

- *Згідно з правилами бухгалтерського обліку витрати на підтримання об'єкта основних засобів у робочому стані (на поточний ремонт і технічне обслуговування) і отримання визначеної з початку суми майбутніх економічних вигод від його використання **включаються до складу поточних витрат підприємства.***
- *Витрати на поліпшення (капітальний ремонт, модернізацію, реконструкцію тощо) об'єкта основних засобів, яке призводить до збільшення майбутніх економічних вигод від його використання, мають бути **віднесені на збільшення повної первісної (відновної) вартості основних засобів** з подальшою їх амортизацією.*

- Згідно з *податковим обліком* витрати підприємства на ремонт, модернізацію або інші поліпшення основних виробничих засобів, у сумі, що не перевищує 10% сукупної балансової вартості основних засобів всіх груп станом на початок звітного періоду, відносяться до складу валових витрат підприємства.
- Сума перевищення зазначених витрат має бути включена до складу балансової вартості основних засобів на початок розрахункового кварталу з подальшою їх амортизацією.

В умовах дефіциту власних фінансових ресурсів і відсутності можливості отримання інвестиційних кредитів найбільш доступним і ефективним способом фінансування відтворення основних засобів є лізинг

- **Лізинг** (англ. Lease - оренда) – вид підприємницької діяльності, спрямованої на інвестування власних або запозичених коштів, сутність якої полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на певний термін лізингоотримувачу майна, яке є власністю лізингодавця, за умов сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів.
- Предметом договору лізингу може бути неспоживна річ (рухоме або нерухоме майно), віднесена відповідно до законодавства до основних засобів.
- Не можуть бути предметом договору лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці).

Лізингова компанія
(лізингодавець)
- суб'єкт підприємницької
діяльності, в т.ч. банківська або
небанківська фінансова установа

Договір
купівлі -
продажу

Виробник устаткування
– суб'єкт підприємницької
діяльності, що виробляє і
продає майно, яке є об'
єктом лізингу
(наприклад,
машинобудівне
підприємство)

Договір
лізингу

Користувач устаткування
(лізингоотримувач)
- суб'єкт підприємницької
діяльності, який отримує у
користування об'єкт лізингу

Основні види лізингу

в залежності від особливості здійснення лізингової операції:

- оперативний;
- фінансовий.

За формою здійснення лізингу:

- зворотний;
- пайовий.

Оперативний лізинг передбачає термін лізингу, менший за амортизаційний період основних засобів. При цьому витрати лізингодавця, пов'язані з придбанням і утриманням майна, не покриваються орендними платежами протягом одного лізингового контракту. Після закінчення терміну дії контракту його може бути подовжено або об'єкт лізингу повернуто лізингодавцю з подальшим наданням у тимчасове користування іншому лізингоотримувачу.

- **Фінансовий лізинг** передбачає сплату протягом терміну дії контракту коштів, які б повністю покривали суму амортизаційних відрахувань або більшу їх частину, а також забезпечували лізингодавцю прибуток. Після закінчення терміну дії контракту об'єкт лізингу відповідно до умов угоди переходить у власність лізингоотримувача або викуповується ним за залишковою вартістю.
- **Зворотний лізинг** – вид лізингової угоди, відповідно до якої лізингова компанія здійснює купівлю майна (об'єкта лізингу) у виробника засобів виробництва з наступною передачею цього майна йому у лізинг.
- **Пайовий лізинг** здійснюється за участю суб'єктів лізингу на основі укладення багатостороннього договору та залучення одного або кількох кредиторів, які беруть участь у здійсненні лізингових операцій, інвестуючи свої кошти. При цьому сума інвестованих кредиторами коштів не може становити більше 80% вартості набутого для лізингу майна.

Характерні ознаки	Види лізингу	
	Оперативний	Фінансовий
Перехід права власності	Не передбачений	Має місце перехід права власності або викуп об'єкта лізингу
Ризик випадкового пошкодження або знищення об'єкта лізингу	Відповідальність за лізингодавцем	Відповідальність за лізингоотримувачем
Нарахування амортизації	Нараховується лізингодавцем	Нараховується лізингоотримувачем
Відшкодування витрат на поліпшення основних засобів	Здійснюється лізингодавцем за загальними правилами відшкодування витрат на ремонт та інші поліпшення основних засобів. Але у разі, коли договір оперативного лізингу дозволяє лізингоотримувачу здійснювати поліпшення об'єкта лізингу, у податковому обліку лізингоотримувач може збільшити (створити) балансову вартість відповідної групи основних засобів на суму фактично проведених поліпшень такого об'єкта з подальшою її амортизацією.	Здійснюється лізингоотримувачем за загальними правилами відшкодування витрат на ремонт та інші поліпшення основних засобів

Склад лізингових платежів:

- сума амортизаційних відрахувань;
- процент за користування кредитними ресурсами;
- винагорода для лізингодавця;
- відшкодування страхових платежів згідно з договором страхування об'єкта лізингу;
- інші витрати.

5. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Я хочу знати:

1. Що розуміють під «ефективним» використанням основних засобів.
2. Які причини спонукають власника підприємства до здійснення оцінки ефективності використання основних засобів.
3. За допомогою яких показників можна оцінити ефективність використання основних засобів підприємства.
4. У разі, якщо ефективність використання основних засобів не задовольняє менеджерів і власників підприємства до яких заходів можна вдатися з метою її підвищення.

Система показників,

які застосовуються для оцінки ефективності використання основних засобів

1. Показники першого рівня (узагальнюючі показники). Дають оцінку ефективності використання всієї сукупності основних засобів підприємства.

1.1. Віддача основних засобів (фондовіддача):
$$B_{OЗ} = \frac{ВП}{OЗ}$$

$$\overline{OЗ} = OЗ_{n.p.} + \frac{OЗ_{вв} \times t_1}{12} - \frac{OЗ_{виб} \times t_2}{12}$$

де $ВП$ - річний обсяг виробленої продукції у вартісних одиницях;

де t_1 - кількість повних місяців з моменту введення основних засобів до кінця року;

t_2 - кількість повних місяців з моменту вибуття основних засобів до кінця року.

1.2. Рентабельність основних засобів:

$$R_{OЗ} = \frac{\Pi}{OЗ} \times 100$$

де Π - річний прибуток підприємства.

1.3. Коефіцієнт використання виробничої потужності:

$$K_{в.п.} = \frac{Q}{\bar{M}}$$

де Q - річний обсяг продукції в натуральних одиницях;

$\bar{M}$ - середньорічна потужність підприємства.